

Ärende: VN/20129/2020

Valtioneuvoston periaatepäätös teknologiapolitiikasta 2020-luvulla – teknologialla ja tiedolla maailman kärkeen

Teknologiapolitiikan päämäärä

Lausuntonne ehdotetusta teknologiapolitiikan päämäärästä.

ÖFPL/20/05.00.03/2022

LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖKSESTÄ TEKNOLOGIAPOLITIIKASTA 2020-LUVULLA – TEKNOLOGIALLA JA TIEDOLLA MAAILMAN KÄRKEEN

Periaatepäätös teknologiapolitiikasta on toivottava ja tärkeä, jotta Suomessa kehitetään edellytyksiä tuottavuuden ja kasvun lisäämiseen. Periaatepäätöksen lähtökohta yhteisen, eri hallinnonaloja yhdistävän ja kumppanuusperiaatteeseen nojaavan vision luomisesta on hyvä ja ehdoton edellytys, kun otetaan huomioon kolmannen sukupolven innovatiopolitiikka ja uudistava muutos.

Pohjanmaan liitto on täysin samaa mieltä siitä, että periaatepäätöksen toteuttamisessa innovaatiojärjestelmä on keskeisessä asemassa, jotta Suomi pystyy hyödyntämään digitaalisen ja vihreän siirtymän tuomia mahdollisuuksia luoda vientiä, kasvua ja uusia työpaikkoja. Periaatepäätöksessä tuodaan hyvin esille kansainvälisen yhteistyön ja maailmanlaajuisten markkinoiden tarjoamat mahdollisuudet. Periaatepäätöksessä tulisi lähtökohtaisesti kuitenkin korostaa vahvemmin älykkään erikoistumisen perustana olevaa EU:n ajatusta, jonka mukaan alueiden vahvuudet, ekosysteemit ja kumppanuudet luovat perustan kasvulle. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa on nostettu esiin tarve luoda erilliset ohjelmat/sopimukset julkisen ja yksityisen TKI-rahoituksen strategisesta kohdentamisesta globaalisti kilpailukykyisten ekosysteemien vahvistamiseksi.

OECD (2021) on painottanut, että teknologiapolitiikassa tarvitaan johdonmukaista ja yhdenmukaista lähestymistapaa T&K-investointien edistämiseksi, vahvaa koordinoitua ja ohjausmekanismiä. Epäselväksi jää, mikä periaatepäätöksen mukaan johtaisi aiempaa vahvempaan koordinointiin ja ohjaukseen. Myös periaatepäätöksen käytännön vaikutus jää epäselväksi.

OECD (2021) on myös todennut, että Suomi esittää vähän käytännön toimenpiteitä T&K-intensiteetin nostamiseksi tavoiteltuun 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Siten jää epävarmaksi, voidaanko tavoite saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Periaatepäätöksen luonnoksessa esitetään pelkästään tavoitteet ja korostetaan vastuuviranomaisten vastuuta voimavaroista ja toimenpiteistä viitaten samalla teknologianeuvottelukunnan raporttiin vuodelta 2021.

T&K-intensiteettiä nostavia käytännön toimia on tarpeen käsitellä laajemmin. OECD (2021) peräänkuuluttaa esimerkiksi hyvin toimivia julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia sekä pitkäjänteisiä investointeja. Näitä korostetaan osin kansallisessa TKI-tiekartassa, johon viitataan, sekä periaatepäätöksessä, jolla haetaan jatkuvuutta yli hallituskausien. On kuitenkin tarpeen ottaa selkeämmin kantaa siihen, mitkä toimenpiteet ovat vaikuttavia missä yhteyksissä, esimerkiksi T&K-tuet yritysverotuksessa yritysten T&K-resurssien kasvattamiseksi yleisellä tasolla sekä erityiset kohdennetut T&K-tuet vihreän kasvun edistämiseen.

Tavoite 1

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 1: Suomi on maailman kilpailukykyisimpiä valtioita ja maailman paras paikka teknologiayrityksille.

Tavoitteen 1 toimenpiteet tukevat tavoitetta, jonka mukaan Suomi on maailman kilpailukykyisimpiä valtioita ja maailman paras paikka teknologiayritykselle. Yritysten, koulutuksen ja tutkimuksen sekä julkisen sektorin yhteistyö olisi kuitenkin syytä tuoda selkeämmin esiin nopeamman muutoksen, pilottien lisäämisen ja kansainvälisten investointien kasvun perustana. Suomen on määrätietoisesti pyrittävä johtavaksi kestävänsä tulevaisuuden tekijäksi kehittämällä erityisesti energia- ja ympäristötekniikan systeemitason suunnittelu-, kehitys-, tutkimus- ja liiketoimintaosaamista. Teollisten investointien lisäksi on aktiivisesti pyrittävä houkuttelemaan myös kansainvälisten toimijoiden tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa Suomeen.

Tavoite 2

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 2: Suomessa on maailman tunnetuimpia ja houkuttelevimpia teknologia-alan koulutuksen, tutkimuksen, osaajien ja investointien keskuksia.

Tavoite 2, ”Suomessa on maailman tunnetuimpia ja houkuttelevimpia teknologia-alan koulutuksen, tutkimuksen, osaajien ja investointien keskuksia”, vahvistaa imukykyä muun muassa pyrkimällä nostamaan osaamistasoa ja houkuttelemaan työ- ja koulutusperäistä maahanmuuttoa. Tätä tavoitetta on tärkeä painottaa, koska se on vaikuttava keino edistää tuottavuuden kasvua. Muun muassa liitteen 2 toimenpiteet tukevat tätä tavoitetta, mutta kokonaiskuva puuttuu. Koulutuksen

merkitys ansaitsisi tässä kohtaa kattavamman tarkastelun, erityisesti korkeakoulujen roolin, riittävien tutkimusvarojen varmistamisen ja päätösten pitkäjänteisyyden näkökulmasta.

Tavoite 3

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 3: Suomessa on maailman teknologia- ja innovaatiomyönteisin julkinen sektori, joka mahdollistaa ihmisten ja yritysten hyvinvoinnin.

Tavoitteessa 3 korostetaan käyttäjäturvallisten turvallisten palvelujen sekä pehmeän infrastruktuurin kehittämistä. Toimenpiteissä voisi selvemmin painottaa tarvetta ottaa käyttäjät mukaan uusien sektorirajat ylittävien palvelujen kehittämiseen. Näin varmistetaan, että päähuomio kohdistuu toimintoihin eikä teknologiaan.

Tavoite 4

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 4: Suomi hyötyy laajalti globaaleihin haasteisiin vastaavien teknologioiden rohkeasta kehittämisestä ja soveltamisesta.

Pohjanmaan liitto pitää periaatepäätöksen tavoitetta 4 ”Suomi hyötyy laajalti globaaleihin haasteisiin vastaavien teknologioiden rohkeasta kehittämisestä ja soveltamisesta” keskeisenä muiden tavoitteiden saavuttamiseksi, kun edessä on valtava teknologinen murros. Toimenpiteet ovat hyvin valittuja ja tähdellisiä teknologian siirtymässä kohti järjestelmäratkaisuja, joiden avulla Suomi voi vahvistaa osaamistaan ja kansainvälistä kilpailukykyään vihreässä siirtymässä. Voidaan vielä erikseen korostaa, että digitalisaatioon sekä energian tuotantoon, jakeluun ja varastointiin liittyvät globaalit liiketoimintamahdollisuudet ovat erityisen kriittisiä tekijöitä vihreälle siirtymälle sekä kestäväälle työllistävälle kasvulle. Siksi Suomen on määrätietoisesti pyrittävä johtavaksi kestävästä tulevaisuuden tekijäksi kehittämällä erityisesti energia- ja ympäristöteknologian systeemitason suunnittelu-, kehitys-, tutkimus- ja liiketoimintaosaamista.

Seurantamalli

Lausuntonne ehdotetusta seurantamallin toteuttamisesta.

OECD (2021) on painottanut, että teknologiapolitiikassa tarvitaan johdonmukaista ja yhdenmukaista lähestymistapaa T&K-investointien edistämiseksi, vahvaa koordinoitua ja ohjausmekanismiä. Epäselväksi jää, mikä periaatepäätöksen mukaan johtaisi aiempaa vahvempaan koordinointiin ja ohjaukseen. Myös periaatepäätöksen käytännön vaikutus ja siihen liittyvä seuranta jää epäselväksi.

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit ja huomiot.

Yhteenvetona

- On epäselvää, miten periaatepäätöksellä saadaan aikaan teknologiapolitiikassa tarvittava vahvempi ja tehokkaampi koordinointi ja ohjaus T&K-investointien lisäämiseksi.

- Periaatepäätöksessä tulisi ottaa selkeämmin kantaa siihen, millä keinoin T&K-varat nostetaan 4 prosenttiin BKT:stä vuoteen 2030 mennessä. Tarvitaan T&K-tukia yritysverotukseen yleisen tason nostamiseksi sekä erityisiä kohdennettuja T&K-tukia vihreän kasvun edistämiseen.
- Koulutussektorin rooli ja merkitys T&K-intensiteetin noston kannattelijana on otettava paremmin huomioon. Työ- ja koulutusperäistä maahanmuuttoa edistävät toimenpiteet ovat tärkeitä.
- Periaatepäätöksessä tulee voimakkaammin korostaa alueiden vahvuuksia, ekosysteemejä ja kumppanuuksia kasvun luomisen perustana.

Ulfvens Jens
Österbottens förbund - Pohjanmaan liitto